

นิทานเรื่อง นางอรพิม

ย่อเรื่องโดย : ณรงค์ศักดิ์ ราวรินทร์

1

กล่าวกษัตริย์พระยาอินทระปะณะนครพระองค์หนึ่งกับมเหสีซึ่งนางจันทาเทวีมีราชโอรสชื่อจิตตราชกุมาร เมื่ออายุได้ ๑๖ พรรษา พระราชบิดาจะจัดการอภิเษกให้ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระองค์ ถึงจะหาราชธิดาเมืองใดมาให้เลือก พระราชโอรสก็ไม่ต้องพระประสงค์ โจรหลวงทำนายว่า เนื้อคู่ของพระองค์ยังอยู่ในครรภ์ของหญิงแม่นา ให้ท้าวจิตตราชกุมารเดินทางไปทิศตะวันออกแล้วจะพบหญิงแม่นาผู้นั้น โดยมีลักษณะที่สังเกตได้คือแสงอาทิตย์จะทรงกลดเป็นเงากันเบื้องบนศีรษะ

ท้าวจิตตราชกุมารก็ออกเดินทางหาจนไปพบแม่นาซึ่งเป็นภริยาของนายบ้านแห่งหนึ่ง ยังมีครรภ์อยู่มีลักษณะตามที่โจรได้ทายไว้ จึงอาสาฝากตัวเป็นคนใช้ ครั้นนางคลอดบุตรเป็นหญิงมีลักษณะดีก็ช่วยนางเลี้ยงดูจนเป็นสาว ให้ชื่อว่า นางอรพิม รูปร่างงดงามมาก ได้ ๑๖ ปี นายบ้านผู้เป็นพ่อและแม่แห่งนางก็จึงอุสสาราชภิเษก ยังนางอรพิมให้แก่เจ้าจิตตราชกุมารวันนั้นแล ท้าวจิตตราชกุมารจึงขอลากลับบ้านเมืองเพื่อจัดขันหมากมาสู่ขอตามประเพณี

พอได้ขันหมากและเดินทางมาถึงบ้านนายบ้านจึงได้ทราบว่ พระยาจิกขาราชแห่งเมืองจำปานครมาแย่งตัวนางอรพิมไปเสียแล้ว จิตตราชกุมารก็เสียพระทัยเลยโยนขันหมากทิ้งน้ำเสียหมด ท้าวจิตตราชกุมารจึงแฝงกายเข้าไปในปราสาทพระยาจิกขาราชและได้ทำอุบายฆ่าพระยาจิกขาราชเสียแต่ก็ล้มเล จนนางอรพิมจัดการมอมเหล้าแล้วใช้มีดเขียดคอพระยาจิกขาราชสิ้นพระชนม์

¹ นักวิจัยปฏิบัติการ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จิตรราชกุมารกับนางอรพิมหลบหนีออกมาจากปราสาท จนถึงยังเค้าไม้ไทรต้นใหญ่แห่งหนึ่ง ตนและนางอรพิมเมื่อยรักก็ซึ้นนอนอยู่บนเหนือกิ่งไม้ไทรร่วมกัน

ขณะนั้นมีพรานป่ามาล่าเนื้อได้เห็นทั้งสองเข้าจึงเกิดความอยากได้นางอรพิม นายพรานยิงหน้าไม้ใส่ตัวจิตรราชกุมารตกลงมาจากต้นไทรตาย พรานจับนางอรพิมขี่ควายหนีไปจากป่าแต่แล้วนางอรพิมจึงใช้มีดปาดคอพรานเสีย

และกลับมาชูปชีวิตท้าวจิตตราชกุมารด้วยยาวิเศษจากต้นไม้อันพญาอินทรา นิมิตตนลงมากับวิสุกัม เทวบุตรเป็นพังพอนแลงูเห่ากัดต่อกันผลัดกันตายผลัดกันฟื้นเพราะแพะเปลือกยกยาใส่ปากกัน ซึ่งนางพบใน ระหว่างเดินทางมาหาศพจิตตราชกุมาร จากนั้นทั้งสองได้เดินทางต่อจนถึงแม่น้ำแห่งหนึ่งซึ่งได้อาศัยเรือเณรส่ง ข้ามปากให้ เณรหลงรักนางอรพิมจึงทำอุบายลวงท้าวจิตตราชกุมารให้ขึ้นฝั่งก่อนแล้วพานางอรพิมหนีไป นาง อรพิมลวงให้เณรขึ้นต้นมะเดื่อแล้วเอาหนามมาสะสมไว้โคนต้น จากนั้นก็พายเรือตามหาท้าวจิตตราชกุมารก็ไม่ พบ ส่วนท้าวจิตตราชกุมารก็นั่งรอและเดินออกตามหานางอรพิมในเวลาต่อมา ทั้งสองได้พลัดพรากกันเป็น เวลานาน

กล่าวถึงนางอรพิมได้อิษฐานตนเป็นผู้ชายและเดินทางมาพบนางบัวทองที่ตายอยู่ในป่า จึงใช้ยาวิเศษรักษาจนฟื้นและนางบัวทองก็ขอเป็นทาสรับใช้ติดตามนางไปทุกแห่ง จนเดินทางมาถึงเมืองมิตถิลานคร นางได้เข้ารักษานางสิมพลีราชธิดา ธิดาเจ้าเมืองมิตถิลาให้ฟื้นคืนชีพ เจ้าเมืองต้องการยกเมืองและราชธิดาให้แต่นางปฏิเสธ แต่ขอบวชเป็นพระแทน และได้สถาปนาเป็นสังฆราชของเมืองมิตถิลานครในเวลาต่อมา นางคิดถึงท้าวจิตตราชกุมารมากจึงได้สร้างศาลาและมีแต่มีรูปเรื่องราวของนางกับท้าวจิตตราชกุมารไว้ในศาลานั้น ทั้งยังสั่งนางบัวทองว่าถ้าผู้ใดดูภาพเหล่านี้แล้วร้องไห้ให้มาแจ้งให้นางทราบ

ในที่สุดท้าวจิตตราชกุมารและนางก็ได้พบกันและได้พูดคุยกันแต่จิตตราชกุมารยังไม่รู้ว่านั่นเป็นนางอรพิม สังฆราชจึงขอให้จิตตราชกุมารบวชเป็นมหาสังฆราชเจ้าแทนตน จากนั้นสังฆราชลงจากกุฏิมาไหว้มหาเจดีย์และติดแต่งที่ทรงองค์ทั้ง ๑๕ แห่งแล้ว ก็กลับกายเป็นเพศหญิง

นางอรพิมก็กลับมาไหว้มหาสังฆราชเจ้า มหาสังฆจิตตราชจึงได้ขอลาสิกขาในเวลาต่อมา ทั้งสองเข้าเฝ้าเจ้าเมืองมิตถิลาและทรงอุสสาราชภิเชกหตสงเจ้าจิตตราชกุมาร ให้นางอรพิมกับทั้งนางสิมพลีขึ้นนั่งเหนือกอง(แก้ว) ๗ ประการแล้ว อุสสารภิเชกยังนางอรพิมให้เป็นราชเทวีกับทั้งนางสิมพลีให้เป็นเมียเสมอกัน จากนั้นพระยาก็มาอบบ้านเวนเมืองส่วยไว้ในเขตเมืองมิตถิลานครทั้งมวลถวายแก่จิตตราชกุมาร ทั้งแต่งเครื่องบรรณาการของฝากชาวทั้งหลายไปสู่เมืองอินทระปะถนคร รวมถึงผิวเมียนายบ้านอันเป็นบิดามารดาของนางอรพิม เมืองทั้งสองจึงมีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันเป็นเวลาช้านาน

พระพุทธเจ้าได้มีวณชาติชาดกนี้ว่า

- จิตตราชกุมาร คือว่าเฮาตถาคต
- นางอรพิมราชเทวีวันนั้น คือว่า นางยอดแก้ว ยสสนธะรา(ยโสธราพิมพา)
- นางสิมพลีราชธิดาลูกพระยามิตถิลนคร คือว่านางอุบลวันณา
- เจ้าสามเณรวันนั้น คือว่าท่านเทวทัตเถร
- พระยาอินทปะถะนคร ก็หากแม่นพระยาศรีสุโทธนะ
- นางนาถแก้วจันทาเทวีแห่งพระยาอินทปะถะนคร คือว่านางศรีมหามยาราชมาตา
- พระยามิตถิลานครวันนั้น คือว่ามหาอนนท
- นางบัวทองตายค้ำไค้ในป่า คือว่านางนันทะเถรีภิกษุณี
- เมียนายบ้านผู้เป็นแม่นางนาถน้อยอรพิมวันนั้น คือว่านางวิสาชา
- นายบ้านผู้เป็นพ่อนางแก้วอรพิมวันนั้น คือว่ามหาโมคคัลลานะเถร
- พระยาจำปานคร คือว่าแม่นชาติเชื้อเทวทัต
- นายพรานเนื้ออันยังเจ้าจิตตราชกุมารวันนั้นคือว่าเป็นชาติเชื้อปักชะหมู่เทวทัต
- พญาอินทราตลงมากับด้วยวิสุกัมเทวบุตร มานิรมิตเป็นพังพอนแลงเห่าตอดกันตายแล้วไปกัดเอายาใส่ปากกันคืนมา คืออนุรุทธเถร ****

ภาพประกอบจากลิมวัดบ้านยาง ตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

ถ่ายภาพโดย : น.หนู ชวักไขว่